

56/04.04.06/2017

Tullin rikostorjunta
Asiantuntijapalvelut linja
Oikeudelliset asiat
JLe

30.6.2017

Valtiovarainministeriö
valtiovarainministerio@vm.fi
mia.aronen@vm.fi

Lausuntopyyntö 22.5.2017, dnro VM008:00/2017

Tullin lausunto pankki- ja maksutilijärjestelmän uudistamishankkeen arviomuistiosta

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Tullilta lausuntoa pankki- ja maksutilijärjestelmän arviomuistiosta, jossa käsitellään keskitetyn sähköisen järjestelmän perustamista. Järjestelmän keskeisenä ajatuksena on, että eri viranomaiset voisivat saada tietoja järjestelmän kautta muun muassa pankki- ja maksutileistä.

Tulli on tutustunut arviomuistioon ja pitää siinä esitettyjä uudistuksia lähtökohtaisesti kannatettavina. Pyydettyä lausuntonaan Tulli kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

1. Arviomuistion sivulla 24 luetellaan toimivaltaiset viranomaiset. Tulli katsoo, että selvyiden vuoksi se olisi asianmukaista lisätä kyseessä olevaan listaan. Vaikka Tulli ei olekaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (503/2008) 31 §:ssä säädetty valvontaviranomainen, Tulli on kuitenkin muiden säännösten nojalla toimivaltainen viranomainen rahanpesun estämisessä ja selvittämisessä. Lisäksi pankkitiedustelut liittyvät varsin keskeisesti sekä Tullin verotarkastuksen että Tullin rikostorjunnan päivittäiseen toimintaan, mikä ilmenee verrattain suurena tiedusteluiden määränä. Tullin valvontaosaston arvion mukaan yksistään Tullin rikostorjunta saa viikkotasolla keskimäärin parikymmentä tilitietoja sisältävää vastausta pankkitiedusteluihinsa. Kyselyitä tehdään tähän nähden luonnollisesti moninkertainen määrä, koska tietopyyntöjen kohteilla ei ole tilejä tai toimintaa läheskään kaikissa luotto- ja maksulaitoksissa, joihin tietopyynnot lähetetään.
2. Arviomuistion sivulla 44 kuvataan viranomaisten tarpeisiin perustettavaa rekisteriä, johon merkittäisiin tiedot muun muassa maksutilin tilinhaltijasta ja käyttöoikeuden haltijasta, rahoitusvälineen haltijasta virtuaalivaluutan vaihtopalvelun asiakkaasta ja tilin tai asiakkuuden avaamis- ja sulkemispäivästä. Tulli pitää suunnitelmaa rekisterin perustamisesta kannatettavana ja pitää tärkeänä, että perustettavan rekisterin rekisterinpito annetaan viranomaisen tehtäväksi.

56/04.04.06/2017

Tullin rikostorjunta
Asiantuntijapalvelut linja
Oikeudelliset asiat
JLe

30.6.2017

Arviomuistion mukaan toimivaltaiset viranomaiset pyytäisivät mahdollisesti tarvitsemansa tarkemmat tiedot muistion sivuilla 44-45 luetelluista seikoista vastaisuudessa suoraan pankeilta. Tulli pitää ensiarvoisen tärkeänä, että pankki- ja tilitiedusteluiden kohteiden yksityisyydensuojaan ja oikeusturvaan kiinnitetään erityistä huomiota jo asian valmisteluvaiheessa. Käytännössä tulisikin pyrkiä varmistamaan sekä lainsäädännöllisin että teknisin ratkaisuin, ettei viranomaisten kyselyistä ilmeneviä tietoja tallenneta tai etteivät ne automaattisesti tallennu minnekään muualle kuin suunniteltuun, viranomaisen ylläpitämään rekisteriin.

3. Arviomuistion alajaksossa 5.2.2 (s. 37) vertaillaan mahdollisia toteutusvaihtoehtoja. Rahanpesudirektiivin muutosehdotuksessa edellytettyjen vähimmäisvaatimusten todetaan olevan riittämättömiä esimerkiksi poliisille ja Verohallinnolle. Myöskään Tullin tarpeiden kannalta direktiivin muutosehdotuksessa edellytetyt vähimmäistiedot (tilinhaltijan nimi tai yksilöllinen tunnistenumero ja tilin avaamis- ja sulkemispäivämäärä) eivät ole riittäviä, vaan näiden tietojen merkitys olisi lähinnä ajallisesti myöhempää, luotto- tai maksulaitokseen toimitettavaa yksityiskohtaisempaa tietopyyntöä ohjaava.

Yhtäältä tämä palvelisi arviomuistiossa kuvatulla tavalla luotto- ja maksulaitosten intressejä, kun kyselyt voitaisiin jatkossa kohdentaa vain tahoille, joilla on tietoja tietopyynnön kohteena olevasta toimijasta. Tämän lisäksi Tulli pitää sekä rikostorjunnallisesti että tietopyynnön kohteen oikeusturvan ja yksityisyydensuojan kannalta merkittävänä myös sitä, että tieto erityisesti esitutkintaviranomaisten kiinnostuksen kohteena olevista toimijoista ei päädy kuin ainoastaan niiden tahojen tietoon, jotka välttämättä tarvitsevat tiedon voidakseen vastata kyselyyn.

4. Arviomuistion sivulla 42 esitetään, että ilmoitusvelvollisia olisivat luottolaitostoiminnasta annetussa laissa tarkoitettujen luottolaitosten ja maksulaitoslaissa tarkoitettujen maksulaitosten ohella myös virtuaalivaluuttojen vaihtopalveluja tarjoavat yritykset. Tulli pitää ajatusta ilmoitusvelvollisuuden ulottamista virtuaalivaluuttojen vaihtopalveluita tarjoaviin yrityksiin kannatettavana. Tulli katsoo kuitenkin saattavan olla tarpeellista luoda mekanismi ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvontaan sekä säätää riittävästä tehosteista, joilla pyritään turvaamaan ilmoitusvelvollisuuden noudattaminen.
5. Poliisihallitus johtaa pankkitilitiedusteluiden sähköistämiseen tähtäävää hanketta, jonka valmisteluun myös Tulli on osallistunut sen käynnistämisestä vuonna 2010 alkaen. Koska arviomuistiossa esitetty seikat sivuavat varsin läheisesti käynnissä olevaa hanketta, Tulli pitää tarkoituksenmukaisena arvioida pankkitiedusteluiden sähköistämishanketta ja arviomuistiossa esitettyä, viranomaisten käyttöön mahdollisesti perustettavaa rekisteriä yhteydessä toisiinsa.
6. Tullin toimivaltuudesta saada rikosten estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja säädetään rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 2 luvun 14 §:n 1 momentissa. Mainitussa lainkohdassa säädetty tiedonsaantioikeus kohdistuu muun muassa arviomuistiossa lueteltuihin ilmoitusvelvollisiin. Muihin kuin

56/04.04.06/2017

30.6.2017

Tullin rikostorjunta
Asiantuntijapalvelut linja
Oikeudelliset asiat
JLe

tullirikostorjunnallisiin tietotarpeisiin sovelletaan puolestaan tullilain 102 §:ä, jossa säädetään yleisestä velvollisuudesta antaa Tullille eräitä tietoja. Muiden kuin rikostorjunnallisten säännösten osalta Tulli pitää mahdollisena, että arviomuistiossa esitetyt uudistukset johtaisivat tarpeeseen säätää asiasta (rikostorjuntaa ja muuta tullitoimintaa koskevalla yhteisellä säännöksellä) henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (639/2015) 13 §:ssä siten, että säännös mahdollistaisi tietojen sähköisen vastaanottamisen myös muun muassa luotto- ja maksulaitoksilta.

Sami Rakshit
Johtaja

Jakelu

Valtiovarainministeriön kirjaamo, Mia Aronen

Tiedoksi

Ismo Mäenpää, Samy Gardemeister, Esko Hirvonen